

EETTISTÄ ILMOITUSKANAVAA KOSKEVAT OHJEET

1. Johdanto

Euroopan unionin lainsäädännön rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annetun direktiivin (EU) 2019/1937, ns. Whistleblower-direktiivi hyväksyttiin vuonna 2019. Kansallista täytäntöönpanoa valmistellaan parhaillaan oikeusministeriössä ja työ- ja elinkeinoministeriössä. Uuden lainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti.

Uusi direktiivi velvoittaa luomaan epäiltyjen väärinkäytösten sisäisen, luottamuksellisen ilmoituskanavan eli ns. Whistleblow-kanavan, jossa ilmoittajan henkilöllisyys on suojattu. Ilmiantojärjestelmien kautta organisaation henkilöstön jäsen tai muu taho voi nimettömänä tuoda ilmi organisaation epäeettistä ja arvojen vastaista toimintaa tai sisäisiä rikkomuksia. Ilmiantojärjestelmien tavoitteena voi olla esimerkiksi varmistaa, että organisaation päivittäisessä hallinnossa noudatetaan asianmukaisesti päätöksenteko- ja valvontajärjestelmän periaatteita. Kaikki ilmoitukset on kirjattava ja käsiteltävä ammattitaitoisesti, ja ilmoittajalle tulee antaa vastaanottoilmoitus seitsemän päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Ilmoittajalle on kerrottava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottoilmoituksen toimittamisesta, mitä toimenpiteitä ilmoituksen perusteella toteutetaan. Jos vastaanottoilmoitusta ei ole lähetetty ilmoittajalle, toimenpiteistä on kerrottava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun ilmoituksen vastaanottoilmoitusta koskeva seitsemän päivän määräaika on päättynyt.

Kuntien kohdalla lähtökohta on, että velvoite koskee julkisen sektorin oikeushenkilöitä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin vapauttaa velvoitteesta alle 10 000 asukkaan tai alle 50 työntekijän kunnat. Jäsenvaltiot voivat säätää, että kunnat saavat jakaa sisäiset ilmoituskanavat keskenään tai että yhteiset kunnalliset viranomaiset vastaavat niiden toiminnasta yhdessä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tämä edellyttää, että jaetut sisäiset ilmoituskanavat ovat erilliset ja riippumattomat suhteessa asiaankuuluviin ulkoisiin ilmoituskanaviin.

Ilmoittajansuojelulain oli alun perin tarkoitus tulla voimaan 17.12.2021. Tämänhetkisen tiedon mukaan lain voimaantulo siirtyy mahdollisesti vuoden 2022 kevääseen. Tämä tarkoittaa sitä, että myös kuntien, kuntayhtymien ja kunnan tytäryhtiöiden velvollisuus ilmoituskanavan perustamiseen tulee siirtymään. Ennen ilmoittajansuojelulain voimaantuloa ei ilmoituskanavan perustamista voida edellyttää, mutta Pirkkalan kunnassa on valmisteltu ilmoituskanavan käyttöönottoa.

Kunnanhallitus päätti 29.11.2021, että Pirkkalan kunnassa otetaan käyttöön eettinen ilmoituskanava 17.12.2021. Ilmoituskanava avataan käytettäväksi sisäisesti Pirkut-intrassa kunnan työntekijöille ja ulkoisesti kunnan kotisivuilla ulkoisille sidosryhmille. Käyttöönotettava ilmoituskanava täyttää direktiivissä vaadittavat tietoturvamääritykset ja yksityisyydensuojan.

Miten ilmoitus tehdään?

Ilmoitus tehdään kunnan Pirkut-Intrassa (työntekijät) tai kunnan kotisivuilla (sidosryhmät) olevan [linkin](#) kautta nimettömänä, tai haluttaessa yhteystiedoin. Ilmoittaja saa linkin ja PIN-koodin, joilla tämä voi käydä keskustelua käsittelijän kanssa anonymisti. IP-osoitteita ei tallenneta ilmoituskanavan tekniseen ympäristöön.

Ilmoittajalla ei tarvitse olla vankkoja todisteita väärinkäytöksestä ennen epäilystä ilmoittamista. Ilmoitukset tulisi kuitenkin tehdä rehellisesti ja vilpittömässä mielessä. Mitä yksityiskohtaisempi ilmoitus on, sitä paremmin väärinkäytösepäilyä voidaan tutkia. Kunta selvittää ilmoitusten perusteella mahdolliset väärinkäytökset, mikäli ilmoitukset osoittautuvat aiheellisiksi.

Ilmoitusten käsittelyprosessi

Pirkkalassa ilmoitukset käsitellään Whistleblowing-käsittelyryhmässä, johon kuuluvat kansliapäällikkö, hallintojohtaja, talousjohtaja ja henkilöstöjohtaja. Ryhmän sihteerinä toimii erityisasiantuntija. Lisäksi käsittelyryhmään kuuluvat edellä mainittujen sijaiset, mikäli ilmoitus kohdistuu käsittelyryhmän ao. jäseneseen. Käsittelyryhmä on päätösvaltainen kolmen jäsenen läsnä ollessa ja kukaan ryhmän jäsenistä ei käsittele ilmoituksia yksin.

Saapuneet ilmoitukset vastaanottaa ja jakelee käsittelyryhmän jäsenille erityisasiantuntija (sijaisena toimii asianhallinnan suunnittelija) Whistleblowing-järjestelmän sisällä. Vain kunnan Whistleblowing-käsittelyryhmän jäsenillä ja ilmoitusten esikäsittelijöillä on pääsy ilmoituksiin ilmoituskanavan kautta. Jokaista tiimin jäsentä sitoo salassapitovelvollisuus, jonka mukaisesti kaikki ilmoitukset on käsiteltävä luottamuksellisesti. Tutkimusprosessin aikana käsittelyryhmä voi pyytää tietoja ja asiantuntemusta muilta henkilöiltä. Tämä tapahtuu myös luottamuksellisesti.

Mikäli henkilö ilmoittaa ongelmasta/epäilystä Whistleblowing-käsittelyryhmälle tai sen yksittäiselle jäsenelle muuta kautta kuin sähköisen ilmoitusjärjestelmän, kirjataan ilmoitus ilmoituskanavaan sen käsittelemiseksi varten.

Ilmoituksen vastaanottaminen

Kaikkiin ilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti. Ilmoituksen saatuaan käsittelyryhmä päättää sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ilmoitus hyväksytään, ryhdytään asianmukaisiin toimenpiteisiin tutkimusta varten.

Whistleblowing-käsittelyryhmä voi hylätä ilmoituksen, jos:

- väitetty väärinkäytös ei kuulu Whistleblowing-ohjeiden mukaisesti ilmoitettaviin asioihin,
- ilmoitusta ei ole tehty vilpittömässä mielessä tai se on tehty vain vahingoittamistarkoituksessa,
- saatavilla ei ole riittävästi tietoa, jotta lisätutkimus olisi mahdollinen,
- ilmoituksessa esitetty asia on jo ratkaistu,
- ilmoituksessa on esitetty tietoja, jotka ovat mahdollisia tunkeilevia, luonteeltaan henkilökohtaisia tietoja, jotka koskevat muun muassa terveyttä tai poliittisia, seksuaalisia tai uskonnollisia käsityksiä, ei tutkita.

Ilmoituksen tekijälle lähetetään ilmoituskanavan kautta vahvistus ilmoituksen vastaanottamisesta seisemän päivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Ilmoittajan suojele, kun kyseessä on nimellä tehty ilmoitus

Jos ilmoittaja ilmaisee aidon epäilyn, ei hänen tarvitse pelätä työnsä menettämistä tai minkäänlaisia muita seuraamuksia tai henkilökohtaisia haittoja ilmoituksen seurauksena. Ei ole merkitystä, erehtyykö ilmoittaja edellyttäen, että hän toimii vilpittömin mielin eli ei yritä tahallaan vahingoittaa toista henkilöä ilmoituksellaan. Ilmoituskanavan väärinkäyttö eli väärän tiedon tahallinen ilmoittaminen on sen sijaan vakava rikkomus, joka voi johtaa jatkotoimenpiteisiin.

Tarkoituksenmukaisuuden puitteissa ei-anonyymille ilmoittajalle tiedotetaan tutkimuksen väitteitä koskevista tuloksista samalla kuitenkin huomioiden niiden henkilöiden yksityisyys, joita vastaan väitteet on esitetty sekä muut luottamuksellisuuteen liittyvät seikat.

Rikoksista syytettäessä ilmoittajalle ilmoitetaan, että hänen henkilöllisyytensä voidaan joutua paljastamaan viranomaisen suorittaman esitutkinnan ja oikeudenkäyntien yhteydessä.

Ilmoituksessa yksilöidyn henkilön suoja ja hänelle ilmoitettavat tiedot

Niiden henkilöiden oikeuksiin, joita ilmoitukset koskevat, sovelletaan asianmukaista tietosuojaa koskevaa lainsäädäntöä. Asianosaisilla on oikeus tutustua itseään koskeviin tietoihin ja vaatia tarkistuksia, jos tiedot ovat virheellisiä, puutteellisia tai vanhentuneita.

Näihin oikeuksiin sovelletaan kaikkia välttämättömiä turvaamistoimenpiteitä, joita tarvitaan todisteiden tuhoamisen sekä muiden ilmoituksen käsittelyyn ja tutkintaan kohdistuvien haitantekojen estämiseksi.

Tietojen poistaminen

Ilmoituskanavasta tiedot poistuvat vuoden kuluessa selvityksen tekemisestä. Mikäli selvitykset johtavat jatkotoimiin, tarvittava dokumentaatio säilytetään erillisessä arkistossa mahdollisten jatkotoimien edellyttämän ajan. Säilytysaika voi kuitenkin vaihdella pakottavien säännösten vaatimuksesta.

Lisätiedot ja yhteydenotot:

erityisasiantuntija Järvensivu, puh. 050 5620 864
etunimi.sukunimi@pirkkala.fi